

B I B L I O T H E C A
S C R I P T O R V M G R A E C O R V M E T R O M A N O R V M
T E V B N E R I A N A

CHARITON APHRODISIENSIS
DE CALLIRHOE
NARRATIONES AMATORIAE

EDITIONEM CVRAVIT

B. P. REARDON

MONACHII ET LIPSIAE
IN AEDIBVS K. G. SAUR MMIV

Bibliographic information published by Die Deutsche Bibliothek

Die Deutsche Bibliothek lists this publication in the
Deutsche Nationalbibliografie;
detailed bibliographic data is available
in the internet at <http://dnb.ddb.de>.

© 2004 by K. G. Saur Verlag GmbH, München und Leipzig
Printed in Germany

Alle Rechte vorbehalten. All Rights Strictly Reserved.

Jede Art der Vervielfältigung ohne Erlaubnis des Verlages ist unzulässig

Satz: Satzpunkt Leipzig

Druck und Bindung: Druckhaus „Thomas Müntzer“ GmbH, Bad Langensalza

ISBN 3-598-71277-4

PRAEFATIO

Qua scripserit aetate Chariton Aphrodisiensis disputatur, praeterquam quod papyrorum testimonio non infra primam alterius p.C. saeculi partem eius fabula *Callirhoe* est composita.¹ a quibusdam enim ultimo a.C. exeunte saeculo, ab aliis primae vel mediae saeculi sequentis parti, ab aliis etiam Traiani vel Hadriani temporibus est attributa;² mea autem sententia, si ut credo Persii versus 1.134 *his mane edictum, post prandia Callirhoen* do ad hanc fabulam pertinet, non multo ante Neronis principatum est edita. huius quidem litterarum generis alia quoque exstant fragmenta eodem fere tempore vel prius composita, ut videtur (*Ninus, Metiochus et Parthenope*); sed hanc fabulam primum esse constat exemplum quod integrum nobis est traditum. quomodo ad nos pervenerit primus narravit W. E. Blake,³ plenius et accuratius nuper exposuit A. Guida

1 titulus usitatus huius fabulae, qui in codice ad initium cuiusque libri apparet, est "Chaereas et Callirhoe", τὰ περὶ Χαιρέαν καὶ Καλλιρρόην ἐρωτικὰ διηγήματα (cf. "Daphnis et Chloe"). sed ultima fabulae verba in codice sunt τοσάδε περὶ Καλλιρρόης συνέγραψα, et manifeste Callirhoe primas partes tenet narrationis; P. Mich. (Π³) denique in colophone titulum τὰ περὶ Κα[λλιρρόην] διηγήματα transmittit. Quod ad orthographiam "Καλλιρρόη" attinet, v. ad 1.1.1. auctoris nominis forma "Chariton" usus sum, D'Orville, Reiske, Cobet, Blake secutus potius quam Hercher ("Charito").

2 A. D. Papanikolaou, *Chariton-Studien* (Göttingen 1973) (a.C.; v. CR 26 (1976) 21–23); B. E. Perry, *The Ancient Romances* (Berkeley/Los Angeles 1967) (ante a. 50 p.C.); C. Ruiz Montero, CQ 41 (1991) 484–489, C. Hernández Lara, *Estudios sobre el Aticismo de Caritón de Afrodiasias* (Amsterdam 1994), C. P. Jones et M.-F. Baslez, in M.-F. Baslez (ed.), *Le monde du roman grec* (Paris 1992) 161–167, 199–212 (primo vergenti vel secundo saeculo).

3 TAPA 62 (1931) 68–77 (non omnino accurate) et in Praefatione editionis suae (Oxford 1938).

quomodo sit nata a. 1750 editio princeps Dorvilliana.⁴ quae omnia hoc loco breviter repetere necesse est.

Textum integrum nobis transmisit codex unicus, qui Xenophontis quoque Ephesii *Ephesiacorum* solus est fons, vix ante a. 1270 exaratus, fortasse paulo posterius.⁵ iam a. 1425 Antonii Corbinelli dono testamentario in bibliothecam abbatiae Florentinae acceptus, a. 1809 in Laurentianam translatus est, ubi nunc sub titulo Conventi Soppressi 627 conservatur. aliorum eroticorum Achillis Tatii, Longi, Heliodori opera saeculo iam sexto decimo publici iuris facta erant; Xenophontem iam legerat Politianus, et Chariton quoque, una cum Xenophonte, in lucem illa prodiisset aetate si Henricus Stephanus propositum eos edendi persecutus esset.⁶ sed Fortunae aliter visum est; latebant enim donec a. 1700 Bernardus de Montfaucon cum in duas illas fabulas incidisset Antonio Salvini Florentino eas indicavit. hic autem Xenophontis textum eodem anno transcripsit, sed versionem solum Italicam multo posterius edidit;⁷ textum Graecum, cum versione Latina, Londini publicandum curavit a. 1726 vir doctus Antonius Cocchi medicus Florentinus. quod autem ad Charitonem attinet, eius quoque textum exscripsit Salvini ante a. 1712,⁸ sed numquam edidit. denique a. 1727–28 Cocchi, cum consilium Charitonis quoque edendi concepisset, ipse codicem transcripsit,⁹ accuratius quidem quam Salvini, cuius apographo hic illic usus est, nequaquam

4 J. P. D'Orville (Amsterdam 1750); Guida 1999, Un apografo sconosciuto di Caritone (v. Commentarios).

5 v. M. D. Reeve, Longus, *Daphnis et Chloe* vi, n. 1; cf. N. G. Wilson, *Scholars of Byzantium* (Baltimore 1983) 225. textus quoque Longi et Xenophontis Ephesii et pars Achillis Tatii in hoc codice continentur. Charitonis textus folia 48r–70r occupat; plerumque F nuncupatur, ut in hac editione (alibi A; L in ed. Budeiana).

6 Perry (v. n. 2) 345; Guida 1999 n. 4.

7 London 1723.

8 apographum nunc Venetiis in Bibliotheca Marciana conservatur (Gr. viii, n. 16 [1194]).

9 apographum nunc Oxonii in Bibliotheca Bodleiana conservatur (D'Orville 319 [Auct. x.2.1.16; 17197]).

tamen sine mendis; sed codicibus de re medica occupatus editionem neglexit. ineunte autem vere a. 1728 Jacobus Philippus D'Orville Batavus, ab amicis impulsus ad Charitonem in patria sua edendum, Florentiam iter fecit ut apographum Salvini-
num obtinere conaretur; id quod ei non successit, sive ut ipse dicit ob Florentini valetudinem (anno autem proximo mortuus est), sive quia Salvini apographum Florentiae edendum retinere voluit. sed cum cognovisset D'Orville etiam medicum illum Florentinum apographum possidere, "eius in amicitiam me insinuare non dubitavi", ut in Praefatione simpliciter dicit; conciliatoris officium praebente amico Florentino communi A. F. Gori, iterum ei iterumque petenti apographum suum a. 1733 Cocchi vendidit.

D'Orville autem, professor Amstelodami interea nominatus, ipse laborem editionis diu distulit; sed hoc officio a. 1742 deposito, operi se dedit. ne tamen apographum apud typothetas foedaretur, ab amanuense doctissimo Johanne Jacobo Reiske petivit ut in utriusque usum alterum exemplar faceret, ne littera quidem mutata, et textum Latine verteret. is tamen, suo iudicio fretus, errores sive apographi sive codicis accipere nollens in textu et in versione multis locis emendavit; quos locos interdum sed non ubique animadvertens, D'Orville lectiones apographi restituit; unde in editione eius nonnullae sunt ortae discrepantiae.¹⁰ a. 1745 denique et textus et versio praesto erant; sed errores irrepsisse suspicatus, D'Orville textum iam impressum Florentiam misit quem Cocchi cum codice conferret; ille tamen primum tantum librum contulit.¹¹ dum haec per

10 D'Orville docti amanuensis emendationum (quarum multae e codice postea confirmatae sunt) indicem impressit; nonnullas accepit sive commentatus est. Reiske nihilominus ei valde suspensus: "fructus laborum meorum sic periit... Hem, iniquam tyrannidem!" (*Briefe*, ed. R. Foerster, Abh. d. k. Sächs. Ges. d. Wiss., ph.-hist. Kl. xvi [1897], 152); v. Guida 1999 n. 39; Nova Acta Eruditorum, Leipzig (1751), 100sq.

11 "adiutante filio eius tum undecim annos nato sed supra aetatem cognitione utriusque sermonis imbuto"; haec verba, a docto Batavo ipso scripta (D'O., Praefatio), arripuerunt Cobet, Blake, Guida.

annum totum geruntur, D'Orville commentarium amplificabat, multam adiungens materiam alienam.¹²

Anno autem 1747 ex inopinato Iohannes Lami Florentinus aliud iam exemplar textus Charitonei nactus, quod in Antonii Salvini bibliotheca usque ad illud tempus latuerat,¹³ statim suum ipsius propositum nuntiavit Charitonis edendi, id quod Florentiae iram eorum incendit qui per tot annos editioni Dorvillianae publicandae studuerant. sed ne in philologorum inimicitiis moremur, quoniam D'Orville textum brevi editurus erat, Lami denique propositum suum tacite reliquit; neque post illud tempus in studiis Charitoneis facta est huius exempli ulla mentio donec ab Augusto Guida a. 1999 in lucem productum est. sed de apographo mero agitur illius iam ab Antonio Salvini exscripti, sed minus accurato, quod nihil ad Charitonis textum constituendum affert.¹⁴

D'Orville denique Charitonis fabulam Amstelodami a. 1750 edidit; sed neque is neque Christianus Beck, qui editionem alteram a. 1783 Lipsiae publicavit, coniecturis tantum quibusdam additis, codice Florentino usus est.¹⁵ primus post doctos Florentinos codicem inspexit Carolus Gabrielus Cobet, qui a. 1842 in exemplaris sui¹⁶ marginibus lectiones plus septingentas emendavit, quas aut Cocchi e codice perperam transcripserat, aut ipse pro codicis erroribus habebat; codicis ipsius lectionum, quas a coniecturis suis linea subscripta clare distin-

12 "indigesta animadversionum farrago qua Charitonem oneravit magis quam ornavit" (Cobet, Mn. 8 [1859] 232).

13 Riccardianus 2482; v. Guida 1999.

14 hoc apographum non ipse exscripsit Salvini. in primi libri et secundi ineuntis tantum marginibus coniecturas perpaucae adiecit Lami, quas alii quoque posterius sua sponte proposuerunt. fieri potest ut in historia studiorum Charitoneorum investiganda iam plura reperiantur (Guida 1999 308). Cf. R. Roncali, *Due nuovi testimoni per Caritone*, Bari 2002

15 D'Orville tamen codicem vidit saltem, et "memini[t] difficultatem scriptionis" (Guida 1999 287).

16 in Bibliotheek der Rijksuniversiteit (Leiden) conservatur (olim in Bibliotheca Publica Latina) (B.P.L. 759 E 71)

it, centum fere exempla eruditorum in manus a. 1854 misit.¹⁷ hoc quoque Florentiae effecit Cobet, ut primam Charitonis paginam, quae sordibus valde obscurata erat, chemico medicamento usus claram ad tempus redderet et textum paene totum transcriberet.¹⁸ postea Guillelmo Hirschig Charitonem edituro, cum ille codicem non vidisset, Cobet emendationum suarum indicem dedit,¹⁹ sed non signavit quae codicis essent lectiones, quae suae ipsius coniecturae. Hirschig autem, omnes codicis esse credens, et alioquin rem negligentius gerens, a. 1856 editionem multis locis confusam publicavit. secutus est a. 1859 Rudolphus Hercher, cui, cum nec ipse codicem inspexisset sed ex editionibus et commentariis prioribus totus penderet²⁰, saepe accidit ut nec textum nec apparatus editionis Hirschigianae intellegere posset.²¹ contigit nihilominus ei, quippe et doctrina et acumine abunde praedito, editionem certe utiliore in publicum dare, quae per multos annos Charitonis fabulae cognitionem melius tradidit quam quae praecesserant. denique Cobet editionis Hercherianae censuram a. 1859 edidit, in qua coniecturas quoque suas permultas confuseque dispositas foras dedit.²²

Sic fere res se habebat usque ad finem saeculi eius; sed haec quae adhuc commemorata sunt, quamquam necesse erat

17 *Variae Lectiones*¹ (Leiden 1854 169–172) (ed. altera Leiden 1873; Blake editionem primam indicare omittit): “tantum absurdas quasdam lectiones describentium vitio natas”.

18 v. Cocchi apud D'O., Praefatio xv, et huius editionis apparatus criticum ad l. 1–14. postea haec pagina etiam obscurior facta est. transcriptio a Cobet facta nunc cum F conservatur.

19 ms. in Bibliotheek der Rijksuniversiteit (Leiden) conservatur (v. n. 16 supr.) (B.P.L. 1299 I k).

20 v. Hercher 1858 154–155 (censura ed. Hirschig), ubi de veris lectionibus agitur quas Cobet ediderat (n. 17 supr.).

21 v. praefationem ad tom. 1 (1858) eius editionis *Eroticorum Scriptorum Graecorum*.

22 haec longissima censura (75 pp.) paene omnes eius ipsius continet emendationes, quas ibi reperire saepe difficile est. Hercher suas in editione sua publicavit.

ut exponerentur, ad antiquitatis studiorum historiam magis pertinent quam ad auctoris ipsius textum edendum. novis autem testimoniis patefactis ineunte cum maxime saeculo vicesimo, et accuratioribus inde ortis studiis, alius iam Chariton revelatus est. anno enim 1898 Udalricus Wilcken Thebis Aegyptiacis codicem membranaceum emit, Copticum continentem textum sub quo aliam scripturam percipere potuerat; cuius codicis quattuor membranulae locum Charitonis ex libro octavo conservaverant, saeculo ut videbatur septimo vel fortasse octavo exaratae. codex autem ipse vix prius repertus quam perditus est, incensa Hamburgi in portu nave quae eum transvehebat; textus tamen Graeci Wilcken illas partes in Aegypto iam excrisperat quas ibi dispicere potuit, et a. 1901 publicavit.²³ eodem fere tempore lucem viderunt duo fragmenta papyracea multo vetustiora, quae cum *Nini* fragmento a. 1893 ab eodem Wilcken publicato, et procul dubio ante finem primi saeculi p.C. exscripto, scientiam nostram totius fabularum amatoriarum generis funditus mutaverunt. anno enim 1900 prodiit P. Fay. 1 (Π¹), circa a. 200 p.C. exarata, locum quarti libri continens; quae sententiam iam a Guilielmo Schmid impugnatam prorsus evertit doctissimi viri E. Rohde, qui auctoris nostri fabulam quinto vergenti vel sexto attribuerat saeculo.²⁴ anno deinde 1910 edita est P. Oxy. 1019 (Π²), eiusdem aetatis,

23 hic testis Theb(anus) in hac editione nuncupatur (ut in Oxiensi; T in Loebiana, W[ilckanus] [sic] in Budeiana). fieri non potuit quin Wilcken et editores papyrorum Π¹ et Π² textu Hercheriano uterentur.

24 Schmid, RE 3 (1899) 2168–2171, secundo eam vel fortasse tertio incipienti saeculo attribuit. vide quoque opiniones quas expressit Udalricus von Wilamowitz-Moellendorff (1) in sua papyri Fayumensis censura, GGA 1901, 30 (“Charitonis fabula secundo saeculo attribuenda est”) et (2) in *Die griechische Literatur des Altertums* (1905), 258 (“fortasse iam sub Nerone, certo non multo postea”); v. A. D. Papanikolaou, *Chariton-Studien* (v. n. 2. supr.) 9, nn. 4 et 5, et S. Trzaskoma, “Wilamowitz and the Greek Novel”, in *Wilamowitz und kein Ende* (Festschrift William M. Calder III), ed. Markus Mülke, Hildesheim, Olms, 2003, 245–261, quod amicissime mihi communicavit auctor.

secundi libri locum continens; cui additum est a. 1972 alterum eiusdem papyri fragmentum, P. Oxy. 2948 (Π^{2bis}). interea D. S. Crawford a. 1955 P. Mich[aelidae]1 (Π³) ediderat, altero ut videtur saeculo exaratam, libri secundi ultimos versus continentem. haec fragmenta coniunctim ad quinque fere vel sex centesimas textus spectant.

Quarto demum vicesimi saeculi decennio textus unicum fontem primus Charitonis editorum W. E. Blake ipse excussit et accurate exposuit; primus indagavit quae ratio inter studia priora intercessisset; et a. 1938 denique primus editionem fide dignam in publicum dedit. in illa editione porro commentarios omnes indicavit qui post editionem principem publicati erant; id quod Charitonis studiosis viam multo faciliorem reddidit. Haec omnia ut conferrentur res erat multae industriae, ob quam de eruditis optime meritus est; neque eius editionem umquam praeterire poterit qui huic auctori penitus incumbet. cave tamen ne culpa eam carere censeas. inconstantius enim iudicium exhibet editor; eius ipsius coniecturae praecipue sunt interdum silentio praetereundae; et si rarissime nec nisi in minutis rebus codicis lectiones minus accurate exponit, paene omni pagina eruditorum coniecturas vel incuriosius in apparatu critico refert vel auctoribus perperam attribuit, interdum vero plane praetermittit.²⁵ sed satis parvi sunt fere momenti talia menda; mirum ni plura nec graviora sunt, si ea reputas quae D'Orville, Cobet, Hirschig, Hercher confuse ediderunt. nam vepribus saepe incidet qui praedam per silvas saltusque intactos, ut dicit poeta, persequitur; nec dubium est quin in editione quam hic habes similes inveniri possint errores.

Nuper prodierunt duae editiones bilingues quibus non erat propositum Oxoniensis illius locum occupare, sed textum promere libentius quidem hodie quam olim in antiquitatis studia acceptum, sed non semper facile repertum. Budeiana autem a. 1979 edita non multa ad Charitonis textum constituendum

25 codicis lectiones: v. e.g. ad 1.1.16, 1.10.2 τόπω, 1.13.10 γὰρ, 2.3.5 πόθεν F, 3.9.8 εἰ, 7.5.5 ἦ, 8.5.12 σοι. coniecturae omissae et alii errores: paene ducentos inveni, quorum multi satis leves.

contribuit; nimis prompte codicis Florentini testimonium accipit, saepe ne commentariorum quidem ratione habita qui post editionem Oxoniensem prodierunt.²⁶ verum aliter aestimanda est illa quae a G. P. Goold a. 1995 curata est, nam propter editoris iudicium et diligentiam singularem lectoris fiduciam prorsus meretur; Bibliothecae tamen Loebianae consuetudini obsecutus apparatus ita circumscripsit ut ipsius sententia non vere critica esset editio.²⁷

Haec hactenus; quod ad hanc editionem attinet, haec textus fundamenta sunt. primum, codicis unici F textui fidi non potest: viderunt Reiske et Cobet, in eodem codice apud Longum vides;²⁸ proclamat papyrorum quoque testimonium, locis enim in utroque fontium genere repertis codex saepe a papyris differt. disputatur quidem utrum genus praestet, sed etiam si cum editione Budeiana codicis virtutem liberaliter aestimas, F plus vices in singulis foliis (id est circa quinquaginta versus) errare videtur.²⁹ nec de numero solo sed de natura quoque errorum agitur; nonnulli enim graves sunt, immo absurdi.³⁰ Thebanus porro tam frequenter variationes et errores praebet – saepe quidem parvi momenti, sed nonnumquam gravissimos – ut editor eius Wilcken putaverit fabulam duabus formis redactam

26 id quod consulto factum est; v. Préface 43. quamvis minime placeat crambe repetita, ea hoc loco breviter referam necesse est quae REG 95 (1982) 152–173 longius exposui. in editione altera multi errores in praefatione reperti correcti sunt, sed textus Graecus ipse penitus corrigi non potuit.

27 v. Preface 19.

28 v. Reeve, Longi ed. xi

29 v. REG (n. 26 supr.), et praesertim Lucke 1985, cum emendationibus versionis appositis.

30 v. e.g. 2.4.5 ἐπυγφόμεναι, 2.4.7 ἔμπορον πτηνόν, 4.2.9 αἵματος. nonnulli iam correcti erant priusquam papyri publicatae sunt; alii satis facile corriguntur.

ab auctore descendisse (id quod refutavit F. Zimmermann).³¹ textus conferre possis Xenophontis Ephesii et *Historiae Apollonii Regis Tyri*, qui plus minus mutati esse videntur. patet tales fabulas satis brevi tempore late in populum diffusas a posterioribus minoris aestimatas esse quam quas opus esset accurate exscribere.³²

Editionis suae sinceritate viam aperuit Blake ad meliores constituendas; purganda igitur potius quam reicienda est. praecipue studui, primum ut quae in editione Oxoniensi minus placebant pro viribus corrigerem, deinde ut studiis recentioribus ad textum emendandum uterer. nostro autem tempore praestant duo viri doctissimi J. Jackson et M. D. Reeve, quorum uterque medicinam saluberrimam Charitonis textui attulit. nam ille, siquidem multis locis non ratione solum sed divinatione quoque opus esse videtur, multis locis hac vel illa vel ambabus usus mederi potuit; demonstravit enim codicem saepius plures litteras vel etiam verba tota prorsus omittere, sive per homoeoteleuton vel similia sive per meram negligentiam, et textum integrum huiusmodi supplementis restitui posse.³³ Reeve de hiatu disputavit, in aliis prosae orationis generibus multum tractato sed in his fabulis ut diu parvi factis ab edito-

31 discrepantiae sunt nonnumquam magnae, e.g. ad 8.5.15; sed v. Zimmermann 1922. v. quoque Reeve, praef. ad Longi ed. xi, qui negat Longum fabulam suam ipsum retractasse, ut credidit D. C. C. Young. editio Charitonis quam promisit Zimmermann numquam prodiiit.

32 Audi sis Philostratum (*Ep.* 66), de Charitone quodam – nempe nostro – loquentem: οἱ μὴδὲν ὄντες ὁπότε εἰσὶν, τίνες ἂν εἴεν ὁπότε οὐκ εἰσὶν; et quarto saeculo imperatorem Iulianum (*Ep.* 89B): ὅσα δὲ ἐστὶν ἐν ἱστορίας εἶδει παρὰ τοῖς ἔμπροσθεν ἀπηγγελέμενα πλάσματα παραιτητέον, ἐρωτικὰς ὑποθέσεις καὶ πάντα ἀπλῶς τὰ τοιαῦτα.

33 CQ 29 (1935) 52–57, 96–112: e.g. 2.9.3 ἀσεβ(εστάτη μ)αίνη. in margine exemplaris sui editionis Hirschigianae Jackson alias emendationes addiderat; in editione sua G. P. Goold, id exemplar adeptus (v. eius ed. viii), multas earum accepit, sed non indicavit quae inde essent haustae. postea Goold amicissime mihi hoc exemplar transmisit; in hac editione asterisco indicantur haec supplementa. exemplar ipsum nunc possidet Collegium Reginae Oxonii, cuius socius fuerat Jackson.

ribus fere neglecto.³⁴ accurate autem perspicienti clarum fit Charitonem saepe praecepta ab Isocrate constituta re vera observare, sed librariorum incuriam vel ipsorum usum textum auctoris deformasse; quam ob causam frequentius in hac editione verba transposita vel similis generis emendationes invenies. pari modo a. 1911 Heibges plures locos indicavit ubi clausulae numeri aliam lectionem commendant; sed incertiora mihi eius argumenta visa sunt et paucioribus in locis accipienda.³⁵

De hiatu apud Charitonem locuti sumus. quem autem locum tenet inter eius aetatis litteratos hic ῥήτορος ὑπογραφεύς, qui amatoriam novi generis fabulam scripsit, cui Homerum in eam et Xenophontem passim introducere placet, qui plane nec auctores antiquos nec orationis solutae consuetudines ignorat? qualem Graecitatis normam secutus est? difficillimum est respondere nescienti accuratius quo tempore vixerit, et praesertim quae ratio intercedat inter eius sermonem, κοινήν διάλεκτον, Atticismum, et artem quam Philostratus δευτέραν σοφιστικὴν nuncupat. ideo quia Chariton simpliciter scribit, vir doctissimus E. Rohde post reliquos amatoriarum fabularum scriptores eum vixisse credidit; ut nunc apparet, simpliciore stilo utitur quia eos antecessit. atticissat aliquatenus, sed aliquate-

34 Blake, ed. xiv: "de hiatu ... ita egi ut semper retulerim expresse in textum ea quae codex praebet". sed v. Reeve 1971 515, 528; Hercher (1858 165) et Schmid (*RE* 2169) breviter indicaverunt Charitonem hiatum evitare.

35 e.g. ad 1.1.1 καλλιγρόην codicis lectio καλλιγρόην clausulam meliorem (creticum bis positum) praebet; sed omnia alia testimonia (quorum Π¹, Π², Theb.) -q- simplex praebent. v. Zimmermann 1922 73; et cf. συρακ[ουσίας (ut videtur) Π¹ (συρρ- F) ad 4.2.12; v. Cob. ad 1.1.1.

nus tantum;³⁶ Cobet, sermonis Attici avidus fautor, et linguam eius et aetatem castigat.³⁷ ars quidem sophistica Neronis renata est tempore, ut nos docet Philostratus, qui autem tantummodo de sophistis disputavit; alii quoque illo tempore florebant scriptores, qui ipsi quoque antiquos legerant auctores. nimis pauca cognovimus de cursu quem secutae sint huius aetatis litterae; quo fit ut scire difficile sit qualis fuerit Charitonis sermo Graecus, quos in animo habuerit lectores, quando denique textum nobis traditum corrigere debeat editor. aliud eiusdem generis impedimentum praebent in orthographia discrepantiae, ut κλάω et κλαίω, ἐδυνήθη et ἡδυνήθη, et similia; sed iam Charitonis ipsius tempore, nedum aetate Byzantina, tam diversae erant linguae Graecae formae ut non facile scire possis ad quam normam exigendus sit auctoris nostri sermo.³⁸ praeterea non est huius editionis, qualiscumque est, haec omnia enucleare; immo magna ex parte, exemplum secutus editionis Oxoniensis, codicis tantum testimonium exhibui.

Gratias quam maximas pluribus viris doctis ago, imprimis M. D. Reeve et R. Renehan, qui, qua sunt humanitate et doctrina, petenti mihi totam editionem scrutati multa per litteras

36 Ruiz Montero, Hernández Lara; contra, Papanikolaou (v. n. 2 supr.). interdum eandem sententiam verbis modo tardioribus, modo atticissantibus exprimit (ex gr. 1.12.7, 7.6.7 φιλογύναιος, sed 2.1.5 φιλογύνης Attice (Moeris p. 355, Pollux 3.46; v. Hernández Lara 77), ut clausulam heroicam evitet; ἀγοράσαι 1.13.6 et saepe, ὠνεῖσθαι (Attice) semel tantum 1.14.4, nempe clausulae causa. quam ob rem in textu constituendo Atticismi rationem rarius habui. quod ad Atticismum attinet, Guilielmi Schmid magnum opus *Der Atticismus in seinen Hauptvertretern* (Stuttgart 1887–1896 [Hildesheim 1964]) reficiendum est, papyri enim et editiones recentiores multa nos de eius aetatis sermone Graeco docuerunt. praeter electronicum illum Thesaurum Linguae Graecae, fabularum amatoriarum linguae investigationem multo faciliorem reddidit *Lessico dei romanzieri greci*, edd. F. Conca, E. de Carli, G. Zanetto, S. Beta, 4 vv. (Milano–Hildesheim 1983–1997).

37 v. eius censuram editionis Hercherianae, passim; “vixit Chariton et scripsit illis temporibus quum Graeci repuerascere coepissent... saepe negligenter et vitiose loquitur” (230, 233).

38 contra, Goold, ed. 18 sq.

communicaverunt. Hans Gärtner plagulas corrigendi laborem qua solet industria et acumine suscepit. amicissime me adjuverunt G. P. Goold †, A. Guida, F. Robertson. Institutum quod vocatur Studiorum Superiorum Princetoniae situm, G. W. Bowersock auctore, fundamenta huius editionis iaciendi mihi copiam obtulit; J. S. Rusten Thesaurum Linguae Graecae utiliorem mihi reddidit.

scribebam Leone super Mare apud Normannos a. 2004.

EDITIONES

- D'Orville, J. P., *Χαρίτωνος Ἀφροδισιέως τῶν περὶ Χαιρέαν καὶ Καλλιρρόην Ἑρωτικῶν Διηγημάτων λόγοι* η', Amsterdam 1750
[Beck, C. D.] = D'Orville, ed. altera et auctior, ed. C. D. Beck, Leipzig 1783
Hirschig, W. A., in *Erotici Scriptores*, Paris 1856
Hercher, R., in *Erotici Scriptores Graeci*, Leipzig 1858–1859, tomus alter (1859)
Blake, W. E., *Charitonis Aphrodisiensis de Chaerea et Callirhoe Amatoriarum Narrationum Libri Octo*, Oxford 1938
Molinié, G., *Chariton: le Roman de Chairéas et Callirhoé*, Paris 1979 (Budé)
– ed. altera, corr. A. Billault, Paris 1989
Goold, G. P., *Chariton: Callirhoe*, Cambridge (Mass.)/London 1995 (Loeb)

Divisionum in libros fons est codex, in capita autem ed. D'O., in capitula ed. Her.

COMMENTARII

- Abresch, F. L., *Dilucidationes Thucydideae I–II*, Utrecht 1753–1755
 – *Animadversionum ad Aeschylum liber tertius; accedit Dilucidationum Thucydidearum auctorium*, Zwolle 1763
- Anonymus Leidensis (Anon. Leid.), *Collectanea critica ad scriptores eroticos graecos*, Leiden, Bibliotheek der Rijksuniversiteit, B.P.L. 743, saec. xviii (ed. Beck. usus), folia 145–179
- Arnott, W. G., *Notes on Greek texts*, Symb. Oslo. 41, 1966, 78–80
- Bernard, J. S., ed., (anon.) recens. D'Orville, in *Bibliothèque raisonnée des ouvrages des savans de l'Europe* 45 (2e Partie), Amsterdam 1750, 331–349
- Blake, W. E. (Bl.), *The overtrustful editors of Chariton*, TAPA 62, 1931, 68–77
 – *Some conjectures for the text of Chariton*, Class. Phil. 28, 1933, 307–310
 – *Modal usages in Chariton*, AJP 57, 1936, 10–23
- Brioso Sánchez, M., *Sobre Caritón 7.6.2 y 6.7 y sus lagunas*, Habis 22, 1991, 263–272
- Browne, G. M., *Ad Charitonem 1.3.7*, AJP 102, 1981, 321
- Calderini, A., *Le avventure de Cherea e Calliroe*, Torino 1913
- Castiglioni, L., recens. Zimmermann, *De Charitonis codice Thebano*, Gnomon 5, 1929, 127–129
- Cobet, C. G. (Cob.), *marginalia exemplari editionis D'O. a. 1842 apposita*, Leiden, Bibliotheek der Rijksuniversiteit, B.P.L. 759 E 71
 – *collatio manuscripta codicis Florentini Conventi Soppresi 627*, Leiden, Bibliotheek der Rijksuniversiteit, B.P.L. 1299
 – *Oratio de arte interpretandi grammatices et critices fundamentis innixa*, Leiden 1847, 74–75, 128
 – *Variae lectiones*¹, Leiden 1854, 169–172
 – *Novae lectiones*, Leiden 1858, 372 sq., 491, 559
 – *Charitonis loci aliquot emendati*, Mnem. 7, 1858, 123–124
 – *Annotationes criticae ad Charitonem*, Mnem. 8, 1859, 229–309 (= censura ed. Hercher. [1859])
 – *Variae lectiones*², Leiden 1873, 39–41, 102, 169–172 (iterat *Variae lectiones*¹ 169–172), 249, 359
- Cocchi, A., *Codicis Florentini apographum, a. 1727–1728 exscriptum*, Oxford, Bibliotheca Bodleiana, ms. D'Orville 319. Auct. x.2.1.16 (17197)